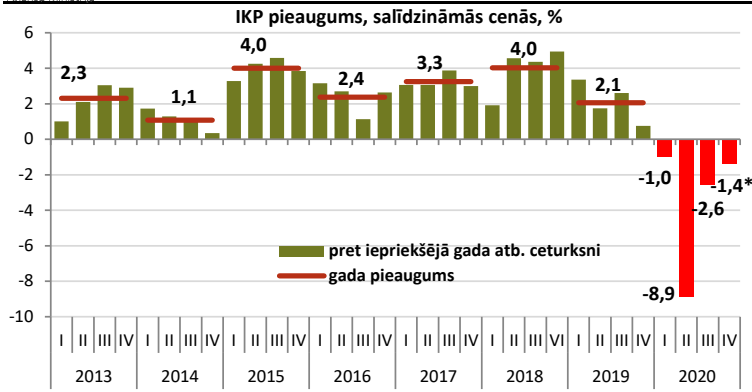

Makroekonomikas un budžeta apskats 2020

Nr. 12

Finanšu ministrija

* IKP ātrās novērtējums

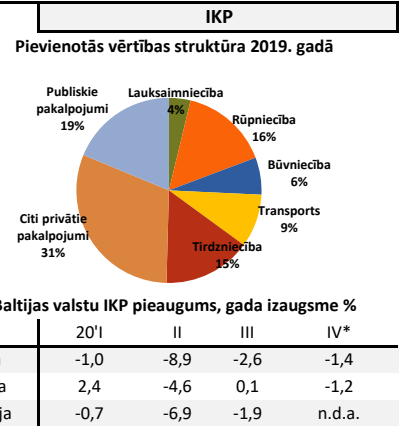
Latvijas iekšzemes kopprodukta (IKP) 2020. gada ceturtajā ceturksnī, neskatoties uz COVID-19 straujo izplatību un slimības apturēšanai noteiktajiem drošības pasākumiem, salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni palielinājies par 1,1% pēc sezonāli un kalendāri izlīdzinātiem datiem. Līdz ar šādu pieaugumu gada griezumā ekonomikas lejupeklis ceturtajā ceturksnī veidojusi vairs tikai 1,4%, liecina Centrālās statistikas pārvaldes IKP ātrās novērtējuma dati.

Tāpat kā iepriekšējos ceturkšņos COVID-19 izplatība daudz smagāk skārusi pakalpojumu nozares, kur kopumā apjomi bijuši par 3,2% mazāki nekā attiecīgajā ceturksnī pirms gada. Savukārt ražojošajās nozarēs ceturtajā ceturksnī bijis jau pat visai spēcīgs 3,7% pieaugums, ko nodrošinājis gan stabilā apstrādes rūpniecības attīstība, gan labā graudaugu raža un mežsaimniecības un mežizstrādes nozares pieaugums. Arī būvniecības nozarē, kur jau visu 2020. gadu bija saglabājušies augsti izlaides apjomi, ceturtajā ceturksnī, visticamāk, būs izdevies sasniegt pieaugumu. Kā rāda budžeta izpildes rādītāji, pagājušā gada ceturtajā ceturksnī visai būtiski auguši valsts investīciju izdevumi, kam tāpat bijusi labvēlīga ietekme uz būvniecības nozares attīstību.

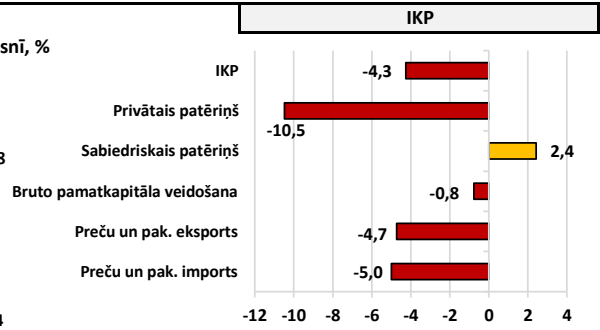
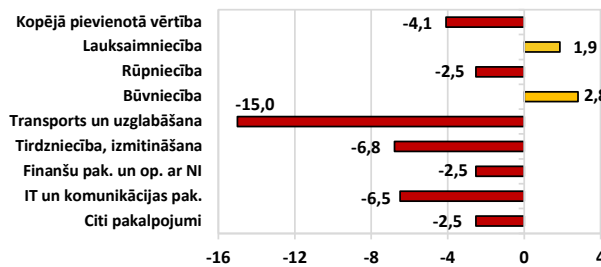
Pieejamie dati par iedzīvotāju pārvietošanos un ekonomisko aktivitāti tirdzniecības vietās, atpūtas vietās, transporta mezglos jau rādīja, ka vīrusu ierobežojošie pasākumi ceturtajā ceturksnī nebija tā samazinājuši iedzīvotāju aktivitāti kā pagājušā gada pavasarī, un arī to ietekme uz ekonomikas kritumu varētu būt bijusi būtiski mazāka. Tas arī apstiprinājās ceturtajā ceturkšņa IKP datos, kur pakalpojumu nozarēm kopā bija tikai 3,2% kritums, kamēr otrajā ceturksnī pakalpojumu nozaru kritums sasniedza 11% un arī trešajā ceturksnī, kad aktivitāte strauji atgūvas, pakalpojumu nozaru samazinājums bija lielāks - par 4,5%.

Līdz ar ļoti mēreno IKP kritumu ceturtajā ceturksnī, 2020. gadā kopā Latvijas ekonomika sarukusi par 3,5%, kas ir divas reizes mazāks kritums nekā tika sagaidīts COVID-19 krīzes sākumā 2020. gada pavasarī un vasarā. Diemžēl slimības ierobežošanā Latvijai līdz šim ir veicies mazāk nekā ekonomiskās izaugsmes uzturēšanā, un COVID-19 izplatība saglabājas augsta jau kopš pagājušā gada novembra. Tas neizbēgami atstās negatīvu ietekmi uz ekonomikas attīstību visu šā gada pirmo pusi, kad līdz pat brīdim, kad būs vakcinēta lielākā daļa Latvijas iedzīvotāju, spēkā saglabāsies lielāki vai mazāki slimības apturēšanai noteiktie ierobežojumi.

Ekonomiskās konfidences rādītāji Latvijā janvārī jau trešo mēnesi pēc kārtas ir piedzīvojuši kritumu, taču joprojām ir būtiski augstāki nekā pagājušā gada aprīlī un maijā, un parāda, ka, neskatoties uz kopumā daudz stingrākiem ierobežojošajiem pasākumiem, ekonomiskā aktivitāte joprojām saglabājas augstāka nekā pērn otrajā ceturksnī. Arī Eiropā un pasaulē COVID-19 jaunā viļņa ekonomiskā ietekme vēl aizvien ir jūtami mazāka nekā pērn. Vienlaikus gan arvien vairāk izēmējas neviendabīga situācijas attīstība pa reģioniem, un atpalcība diemžēl vērojama tieši Eiropā, kas ir galvenais Latvijas eksporta tirgus, kamēr pasaulē kopumā, īpaši ASV un attīstības valstīs ekonomikas izaugsmes prognozes 2021. gadam tiek paaugstinātas.

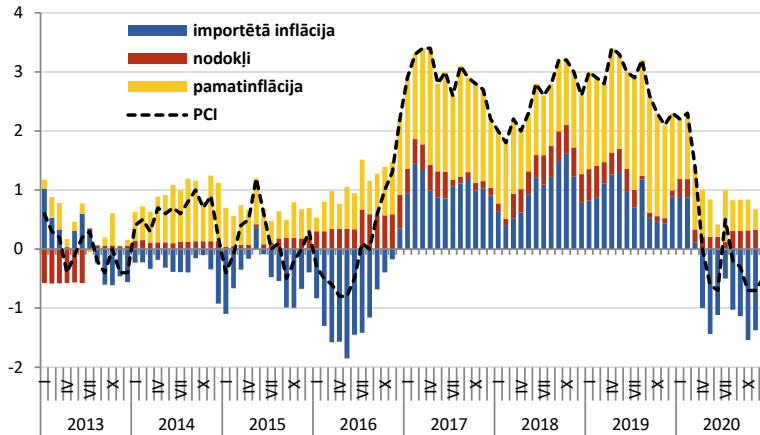
IKP izaugsme no nozaru un izlietojuma puses, 2020.gadā I-III ceturksnī salīdzinājumā ar 2019.gada I-III ceturksnī, %

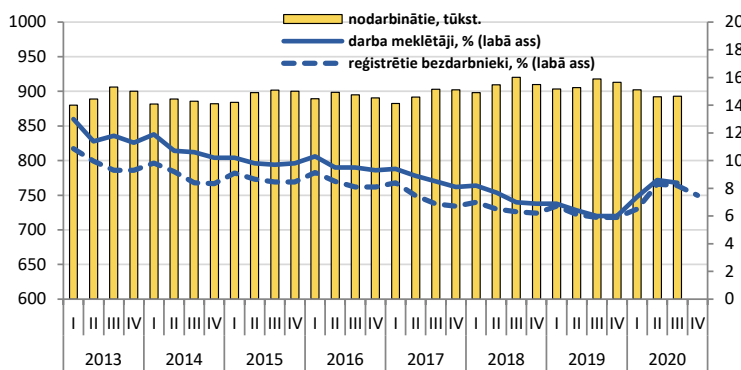
Ekonomikas lejupeklis 2020.gadā noteica galvenokārt privātā patēriņa kritums, kas skaidrojams ar COVID-19 slimības izplatības ierobežošanai ieviestajiem pasākumiem, kas būtiski samazina ekonomisko aktivitāti, kā arī, pieaugot iedzīvotāju piesardzībai, samazinājies iekšējais pieprasījums. Vienlaikus investīciju apjoms 2020.gada pirmajos trīs ceturkšņos, salīdzinot ar attiecīgo laika periodu pirms gada, samazinājies tikai par 0,8%, un ekonomikas kritumu bremsēja arī sabiedriskā patēriņa pieaugums par 2,4%. No nozaru puses visbūtiskāk ekonomikas lejupeklis ietekmēja kritums transporta nozarē par 15,0%, kā arī izmitināšanas un ēdināšanas nozarē par 34,9% un mākslas, izklaides un atpūtas nozarē par 26,1%. Trīs ceturkšņos ekonomikas izaugsmi negatīvi ietekmēja arī tirdzniecības nozares kritums par 2,7%, un samazinājumi reģistrēti arī citās pakalpojumu nozarēs, kā informācijas un komunikācijas pakalpojumi, profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi, kā arī rūpniecībā. Pievienotās vērtības pieaugums 2020.gada trīs ceturkšņos fiksēts tikai būvniecībā, lauksaimniecībā un valsts pārvaldē un aizsardzībā.

Dati: CSP, Eurostat, LR Finanšu ministrija

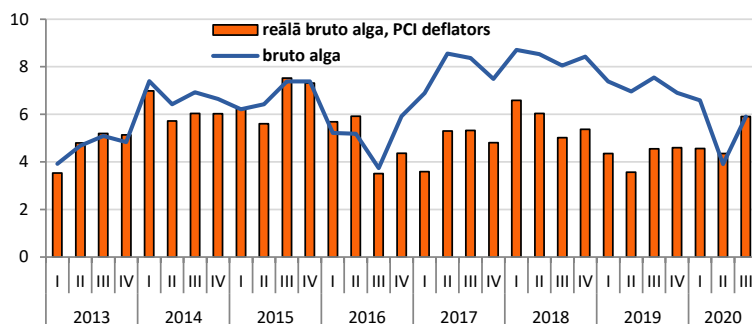
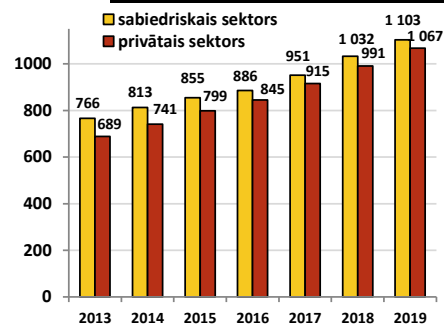

Gada inflācija sadalījumā pa avotiem, %

Inflācija

Vidējais patēriņa cenu līmenis 2020.gada decembrī, salīdzinot ar novembri, nemainījās, taču salīdzinājumā ar iepriekšējā gada decembri patēriņa cenas samazinājās par 0,5%. Tādējādi deflācija Latvijā tika fiksēta jau piekto mēnesi pēc kārtas. Kopumā preču cenas 2020.gada decembrī gada griezumā samazinājās par 1,4%, ko lielā mērā ietekmēja degvielas, gāzes, siltumenerģijas, apģērbi, apavu, kā arī atsevišķu pārtikas preču cenu kritums. Savukārt pakalpojumu cenas turpināja palielināties un gada griezumā bija par 1,6% augstākas. Pakalpojumu cenu kāpumu veicināja veselības aprūpes, izglītības, ēdināšanas, kā arī atpūtas un kultūras pakalpojumu cenu pieaugums. Par spīti tam, ka septiņos 2020.gada mēnešos Latvijā tika fiksēta deflācija, patēriņa cenu līmenis pērn vidēji bija par 0,2% augstāks nekā 2019.gadā, kas precīzi atbilst Finanšu ministrijas prognozei. Līdz ar to 2020.gada inflācija bija zemākā pēdējo četru gadu laikā.

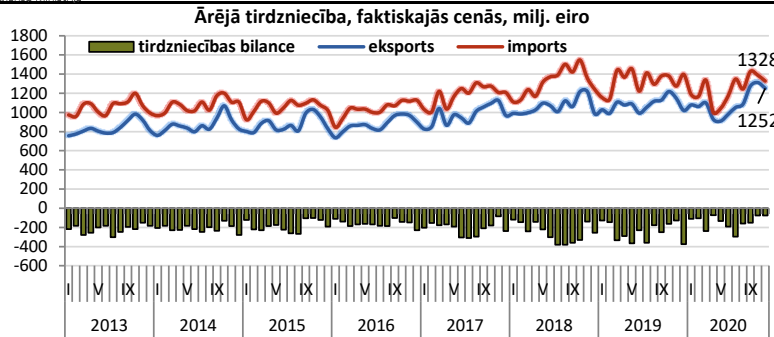
Bezdarba līmenis, % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem

Nodarbinātība

COVID-19 krīzes ietekmē tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits 2020.gada pirmajā ceturksnī bija par 0,2% mazāks nekā pirms gada, 2.ceturksnī - par 1,5%, bet 3.ceturksnī - par 2,7% mazāks. Bezdarba līmenis pēc darbaspēka apsekojuma 3.ceturksnī bija 8,4% - par 0,2 procentpunktiem mazāks nekā 2.ceturksnī, bet par 2,4 procentpunktiem augstāks nekā pirms gada. Bezdarba pieaugums 2020.gadā bijis visai mērens, bezdarba līmenim tālu atpalielot no 2009-2010.gada krīzē fiksētā. Kā liecina NVA dati, laikā no februāra beigām līdz jūnija beigām reģistrētā bezdarba līmenis pieauga no 6,3% līdz 8,6%. Kopš jūlija bezdarba līmenis atkal samazinājās, oktobra beigās noslīdot līdz 7,4%. Nākamajos mēnešos sezonālu faktoru un COVID-19 straujākas izplatības ietekmē bezdarbs atsāka pieaugt, 2021.gada janvāra beigās sasniedzot 8,0%. Tas ir par 0,3 procentpunktiem vairāk nekā decembra beigās un par 1,6 procentpunktiem vairāk nekā pirms gada.

Algu pieaugums, % pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu

Darba samaksa, eiro

Mēneša vidējā bruto darba samaksa 2020.gada pirmajā ceturksnī, salīdzinot ar attiecīgo ceturksni pirms gada, bija palielinājusies par 6,6%, otrajā ceturksnī COVID-19 krīzes ietekmē pieaugums palēninājās līdz 3,9%, bet trešajā ceturksnī, ekonomikas izaugsmei strauji atjaunojoties, vidējās algas pieaugums atkal sasniedza 5,9%. Kopumā vidējā darba samaksa 2020.gada trešajā ceturksnī bija 1147 eiro, augstākai darba samaksai proprojam saglabājoties sabiedriskajā sektorā, kur tā bija 1160 eiro, bet privātajā sektorā vidējā alga veidoja 1144 eiro. Straujāks algu pieaugums turpretim fiksēts privātajā sektorā, kur mēneša vidējā darba samaksa palielinājās par 7,1%, kamēr sabiedriskajā sektorā tā auga mērenāk - par 3,3%. Nozaru griezumā straujākie algu pieaugumi trešajā ceturksnī bija citu pakalpojumu (sabiedrisko org. darbība, datoru un mājāsaimniecības piederumu remonts) nozarē - par 14,8%, ieguves rūpniecībā - par 14,1% un mākslas, izlaidis un atpūtas nozarē - par 10,1%. Darba samaksa trešajā ceturksnī samazinājās transporta nozarē - par 1,6% un izmitināšanas un ēdināšanas nozarē - par 0,3%, salīdzinot ar 2019.gada trešo ceturksni.

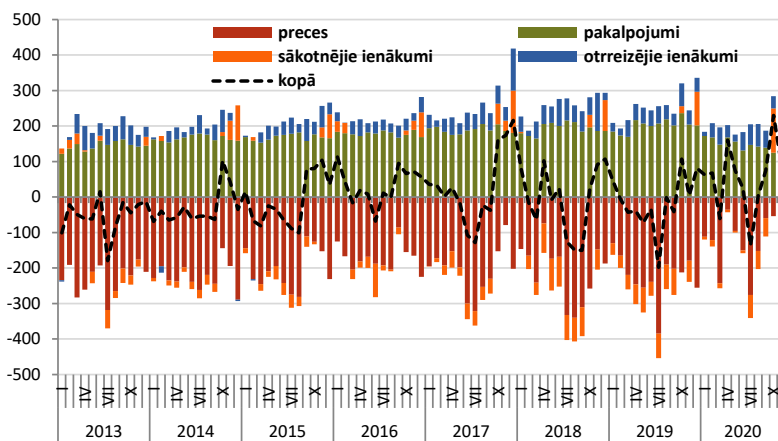
Dati: CSP, Eurostat, LR Finanšu ministrija, Latvijas Banka

Ārējā tirdzniecība		
Eksports 2020.g. I-XI	Strukt.	Gada pieaugums
Kopā	100,0%	0,7%
Pārtika	21,8%	5,8%
Mehānismi, elektroierīce	18,8%	15,6%
Koksne	16,5%	-4,9%
Metāli	8,4%	-2,6%
Ķīmiskās rūp. raž.	7,8%	0,9%
Satiksmes līdzekļi	5,1%	-19,2%
Minerālprodukti	4,1%	-18,4%
Plastmasa	3,6%	6,4%
Pārējās preces	14,0%	-0,6%

Par spīti būtiskam ārējā pieprasījuma kritumam un vājākam ekonomiskajai aktivitātei, ko izraisīja COVID-19 krīze gan ES, gan pārējos Latvijai svarīgos noieta tirgos, Latvijas preču eksports turpina izaugsmi. Preču eksporta vērtība 2020.gada novembrī bija par 9,1% augstāka nekā iepriekšējā gada attiecīgajā mēnesī. Tādējādi trešo mēnesi pēc kārtas Latvijas preču eksports uzrādīja negaidīti strauju pieaugumu - septembrī preču eksporta vērtība gada griezumā palielinājās par 13,0%, oktobrī - par 7,7% un novembrī - par 9,1%. Strauju eksporta izaugsmi pērnā gada rudenī veicināja graudaugu, eļļas augu sēklu, koksnes un koka izstrādājumu eksports, kā arī elektroiekārtu reeksporta kāpums. 2020.gada 11 mēnešos Latvijas preču eksports bija par 0,7% augstāks nekā 2019.gada attiecīgajā periodā. Eksporta pieaugums rudenī mazināja COVID-19 negatīvo ietekmi uz ekonomisko aktivitāti, nedaudz palielinot kopējo preču eksporta vērtību. Tomēr eksporta izmaiņas pa preču grupām bija ļoti nevienmērīgas. Lielāko devumu preču eksporta pieaugumā 11 mēnešos nodrošināja mehānismu un elektroiekārtu eksporta kāpums par 15,6%, ko lielā mērā veicināja mobilo telefonu, monitoru un projektoru reeksporta pieaugums. Būtisks eksporta palielinājums fiksēts arī pārtikas un lauksaimniecības preču grupā, tās eksporta vērtībai pieaugot par 5,8%. Īpaši var atzīmēt graudaugu un eļļas augu sēklu eksporta pieaugumu attiecīgi par 19% un 65%. Turpretim būtiski saruka eksporta vērtība tādās preču kā grupās kā koksne un koka izstrādājumi (-18,4%), minerālprodukti (-18,4%) un satiksmes līdzekļi (-19,2%). Preču imports 2020.gada novembrī gada griezumā pieauga par 4,1%, bet 11 mēnešos kopumā importa vērtība bija par 6,0% zemāka nekā 2019.gada attiecīgajā periodā.

Maksājumu bilances tekošais konts, milj. eiro

Tekošais konts

2020.gada novembrī Latvijas maksājumu bilances tekošajā kontā bija fiksēts pārpalikums 97 milj. eiro apmērā, tādējādi salīdzinājumā ar iepriekšējā gada novembri pārpalikums palielinājās par 92 milj. eiro. Tekošā konta bilances uzlabošanās noteica preču eksporta pieaugumu un izmaksāto dividenžu apjoma kritums ārvalstu investoriem. Preču eksportam palielinoties straujāk par preču importu, preču konta bilance uzlabojusies par 83 milj. eiro, deficitam samazinoties līdz 96 milj. eiro. Turpretim pakalpojumu eksports samazinājies straujāk par pakalpojumu importu, tādējādi konta pārpalikums sarucis par 71 milj. eiro. Tomēr pakalpojumu konta pārpalikums 133 milj. eiro apmērā joprojām bija lielāks par preču konta deficītu. Sākotnējo ienākumu konta bilance uzlabojusies par 96 milj. eiro, ko galvenokārt noteica zemāks izmaksāto dividenžu apjoms ārvalstu investoriem par iepriekš veiktajām investīcijām. Savukārt otreizējo ienākumu konta bilance pasliktinājusies par 16 milj. eiro, ko ietekmēja lielākas Latvijas iemaksas ES budžetā. 2020.gada 11 mēnešos kopā tekošā konta pārpalikums veidoja 600 milj. eiro.

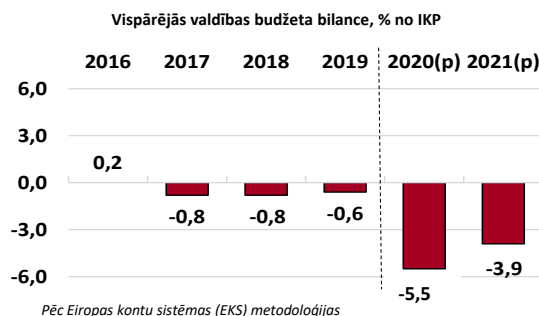
Galvenie rādītāji, gada izaugsme (ja nav norādīts citādi)

	18'III	IV	19'I	II	III	IV	20'I	II	III	VI
IKP, salīdzināmās cenās, %	4,4	4,9	3,4	1,7	2,6	0,8	-1,0	-8,9	-2,6	-1,4
IKP, faktiskās cenās, %	8,6	9,2	7,0	4,6	4,8	2,2	0,0	-9,9	-3,1	n.d.a.
Inflācija, %	2,9	2,9	2,9	3,3	2,9	2,2	1,9	-0,4	0,0	-0,6
Vidējā bruto darba samaksa, %	8,0	8,4	7,4	7,0	7,5	6,9	6,6	3,9	5,9	n.d.a.
Reālā alga, PCI deflators, %	5,0	5,4	4,4	3,6	4,6	4,6	4,6	4,4	5,9	n.d.a.
Nodarbināto skaits, %	1,9	0,8	0,6	-0,4	-0,2	0,4	-0,2	-1,5	-2,7	n.d.a.
Bezdarbs, %	7,0	6,9	6,9	6,4	6,0	6,0	7,4	8,6	8,4	n.d.a.
Produktivitāte, %	2,4	4,1	2,7	2,2	2,9	0,4	-0,8	-7,5	0,2	n.d.a.
Mazumtirdzniecība, %	3,0	2,7	3,6	3,2	1,0	1,5	2,2	-1,7	4,4	0,9
Rūpniecība, %	2,9	0,9	-0,8	1,4	2,5	0,0	-2,3	-5,1	-1,8	n.d.a.
Preču eksports, %	7,9	7,3	5,2	-1,1	3,4	-1,0	3,7	-10,8	3,5	n.d.a.
Preču imports, %	14,2	12,3	7,3	4,9	-5,2	-2,2	-1,0	-20,5	-1,6	n.d.a.
Tirdzniecības bilance, milj. eiro	-1124,2	-723,7	-606,6	-886,6	-789,0	-665,8	-453,6	-399,4	-608,0	n.d.a.
Tekošais konts, % no IKP	-5,6	2,8	0,0	-1,9	-3,0	2,4	1,0	3,8	-0,7	n.d.a.

* CSP ātrās novērtējums

Dati: CSP, Eurostat, LR Finanšu ministrija, Latvijas Banka

Atbilstoši Finanšu ministrijas novērtējumam vispārējās valdības budžeta deficīts pēc Eiropas kontu sistēmas metodoloģijas 2020. gadā bija 1,57 miljardi eiro jeb 5,5% no IKP, ņemot vērā provizorisko IKP novērtējumu par pagājušo gadu. Oficiālie dati par vispārējās valdības budžeta deficīta līmeni 2020.gadā būs pieejami šā gada aprīlī, kad būs pabeigti aprēķini par visiem vispārējās valdības sektora darījumiem, tai skaitā par vispārējās valdības kapitālsabiedrību darbības rezultātiem, un CSP iesniegts Eurostat vispārējās valdības budžeta deficīta un parāda notifikāciju. Covid-19 pandēmijas ietekmē situācija budžetā būtiski atšķiras no plānotā likumā "Par valsts budžetu 2020. gadam", kas tika gatavots, balstoties uz 2019. gada jūnijā izstrādāto makroekonomiskās attīstības scenāriju, kad pandēmija vēl netika prognozēta. 2020. gadā valdības atbalsta apjoms Covid-19 seku mazināšanai tika sniegts 1,9 miljardu eiro apmērā (6,9% no IKP) un pašreiz apstiprinātie atbalsta pasākumi paredz ap 2 miljardu eiro (6,6% no IKP) atbalstu tautsaimniecībai 2021. gadā. FM vērtējumā valdības apstiprinātie pasākumi veidoja lielāko daļu no 2020. gada vispārējās valdības budžeta deficīta, to ietekmējot par 1,1 miljardu eiro jeb 3,8% no IKP.

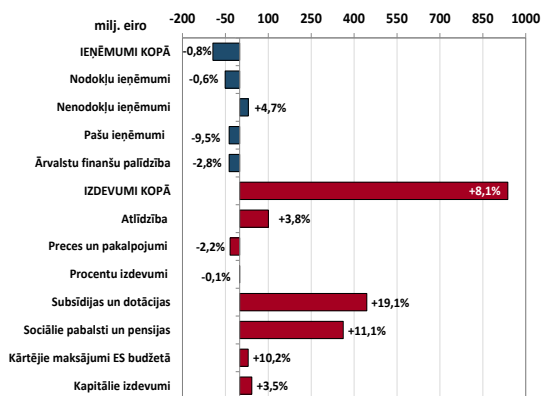
Vispārējās valdības budžeta bilance

Kopbudžeta ieņēmumi un izdevumi
Konsolidētais kopbudžets

	2019.gada izpilde, milj. eiro	2020.gada izpilde, milj. eiro	2020./2019.g. izmaiņas, milj. eiro	2020./2019.g. izmaiņas, %
KONSOLIDĒTAIS KOPBUDŽETS				
Ieņēmumi	11414,4	11320,5	-93,8	-0,8%
Izdevumi	11532,0	12469,4	937,4	8,1%
<i>Finansiālā bilance</i>	-117,6	-1 148,9	-1 031,3	
VALSTS KONSOLIDĒTAIS BUDŽETS*				
Ieņēmumi	9428,0	9464,8	36,8	0,4%
Izdevumi	9595,8	10574,3	978,5	10,2%
<i>Finansiālā bilance</i>	-167,8	-1 109,5	-941,7	
Valsts pamatbudžets				
Ieņēmumi	6431,1	6425,1	-6,0	-0,1%
Izdevumi	6916,2	7667,0	750,9	10,9%
<i>Finansiālā bilance</i>	-485,0	-1 242,0	-756,9	
Valsts speciālais budžets				
Ieņēmumi	3050,3	3107,6	57,2	1,9%
Izdevumi	2750,8	2992,6	241,9	8,8%
<i>Finansiālā bilance</i>	299,6	114,9	-184,6	
PAŠVALDĪBU KONSOLIDĒTAIS BUDŽETS**				
Ieņēmumi	2921,2	2818,3	-102,9	-3,5%
Izdevumi	2871,1	2857,7	-13,4	-0,5%
<i>Finansiālā bilance</i>	50,2	-39,4	-89,6	

Pēc naudas plūsmas metodoloģijas

*Ieskaitot atvasinātās publiskās personas un ziedojumus, dāvinājumus

**Ieskaitot ziedojumus un dāvinājumus

Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu un izdevumu izmaiņas 2020.gadā, salīdzinot ar 2019.gadu, milj. eiro un %

Atbilstoši Valsts kases publicētajai informācijai konsolidētajā kopbudžetā 2020. gadā bijis 1148,9 milj. eiro deficīts, kas bija augstākais deficīta līmenis kopš 2009. gada, kad Latviju satricināja globālā finanšu krīze.

Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumos 2020. gadā saņemti 11,3 miljardi eiro, kas ir par 93,8 milj. eiro jeb 0,8% mazāk, salīdzinot ar 2019. gadu. Aptuveni 80% no ieņēmumiem veido nodokļi, kas 2020. gadā kopbudžetā bija 9057,3 milj. eiro, nesasniedzot 2019. gada līmeni par 50,8 milj. eiro jeb 0,6%. Lielākais samazinājums vērojams iedzīvotāju ienākuma nodokļa un pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumos, par attiecīgi 110 milj. eiro jeb 5,7% un 103,7 milj. eiro jeb 3,9%.

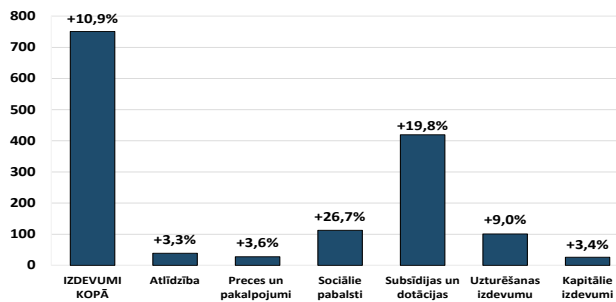
Dati: Valsts kase, Eurostat, Finanšu ministrija, Latvijas Vispārējās valdības budžeta plāna projekts 2021.gadam

Nozīmīga nodokļu ieņēmumu samazināšanās 2020. gadā bija vērojama tādās nozarēs kā izmitināšana un ēdināšanas pakalpojumi, transports un uzglabāšana, būvniecība, māksla, izklaide un atpūta, arī nekustamā īpašuma izīrēšanas un pārvaldīšanas nozarē. Otru lielāko konsolidētā kopbudžeta ieņēmumu pozīciju veido ārvalstu finanšu palīdzības (ĀFP) ieņēmumi, kas 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, samazinājušies par 36,8 milj. eiro jeb 2,8% un veidoja 1283,7 milj. eiro. ĀFP ieņēmumi ir svārstīgi pa mēnešiem atkarībā no brīža, kad Eiropas Komisija veic atmaksas par projektu īstenošanu. Jāizceļ pieaugums kopbudžeta nenodokļu ieņēmumos, kas 2020. gadā saņemti par 30,2 milj. eiro jeb 4,7% lielākā apmērā kā 2019. gadā. Augstāku nenodokļu ieņēmumu līmeni nodrošināja saņemtie ieņēmumi no noziedzīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas.

Konsolidētā kopbudžeta izdevumi 2020. gadā veidoja 12,5 miljardi eiro, pieaugot par 937,4 milj. eiro jeb 8,1% salīdzinājumā ar 2019.gadu, ko ietekmēja gan sākotnēji plānotie izdevumi, kā piemēram, veselības nozares darbinieku algu celšana, pensiju indeksēšana un citi, gan arī apstiprinātie atbalsta pasākumi Covid-19 ietekmes mazināšanai uz tautsaimniecību.

Konsolidētā kopbudžetā nozīmīgākais pieaugums 2020. gadā bija subsīdiju un dotāciju izdevumos, kas pieauguši par 444,3 milj. eiro jeb 19,1%, veidojot 2773,8 milj. eiro. Izdevumu pieaugumu noteica ar Covid-19 saistītais atbalsts, kas tika piešķirts finanšu institūcijai ALTUM atbalsta programmu komersantiem nodrošināšanai. Tāpat šo izdevumu pieaugumu ietekmēja plānotais un papildus piešķirtais finansējums veselības nozarei.

Konsolidētā kopbudžetā kapitālie izdevumi 2020. gadā veidoja 1251,9 milj. eiro, par 42,5 milj. eiro jeb 3,5% pārsniedzot 2019. gada līmeni, kas norāda uz kopumā pieaugošu investīciju līmeni arī Covid-19 pandēmijas laikā. Pieaugumu nodrošināja valdības lēmums piešķirt ceļu infrastruktūras uzlabošanai 2020. gadā papildus 75 milj. eiro, tāpat pašvaldību aizņēmumu limita celšana par 150 milj. eiro, tādējādi nodrošinot aizņēmuma pieejamību pašvaldībām tautsaimniecībai nozīmīgiem augstas gatavības investīciju projektiem.

Pamatbudžeta izdevumu izmaiņas
 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, milj. eiro un %

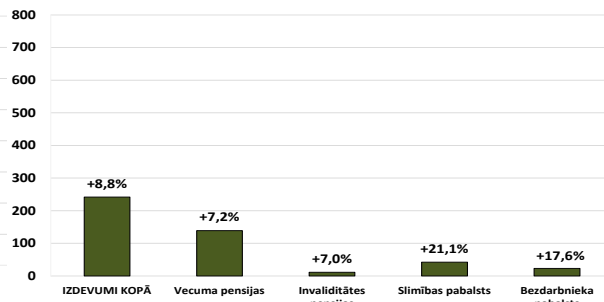
Atbilstoši Valsts kases publicētajai informācijai valsts pamatbudžetā 2020. gadā bijis 1242,0 milj. eiro deficīts, kas par 756,9 milj. eiro lielāks nekā 2019. gadā.

Valsts pamatbudžeta ieņēmumi 2020. gadā sasniedza 6425,1 milj. eiro un, salīdzinot ar 2019. gadu, ieņēmumi samazinājās par 6,0 milj. eiro jeb 0,1%. Savukārt, nozīmīgs pieaugums vērojams pamatbudžeta izdevumos, pieaugot par 750,9 milj. eiro jeb 10,9%. Tas ir skaidrojams ar to, ka faktiski visi valdības apstiprinātie atbalsta pasākumi Covid-19 ietekmes seku mazināšanai tiek finansēti no valsts pamatbudžeta.

Subsīdijas un dotācijas valsts pamatbudžetā 2020. gadā veidoja 2534,0 milj. eiro, pieaugot par 419,5 milj. eiro jeb 19,8%, un pamatā novirzot šos līdzekļus finanšu institūcijai *ALTUM* atbalsta programmu komersantiem nodrošināšanai, kā arī plānotais un papildus piešķirtais finansējums veselības nozarei.

Valsts pamatbudžetā 2020. gadā bija vērojams arī straujš pieaugums sociālo pabalstu izdevumos par 112,8 milj. eiro jeb 26,7%, kas saistīts ar dīkstāves pabalstu izmaksu un līdzekļu izlietojumu atsevišķos mēnešos bezdarbnieku pabalstiem.

Kapitālie izdevumi valsts pamatbudžetā 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, palielinājušies par 25,9 milj. eiro jeb 3,4%, veidojot 789,9 milj. eiro. 2020. gadā bija vērojama sabremzēšanās ES fondu investīciju apmēros, kas lielā mērā bija saistīts ar ES fondu pārdalēm par labu investīcijām mērķētām uz Covid-19 ietekmes mazināšanu un ekonomikas atlabšanas veicināšanu un attiecīgi pārplānotu jaunu projektu uzsākšanu.

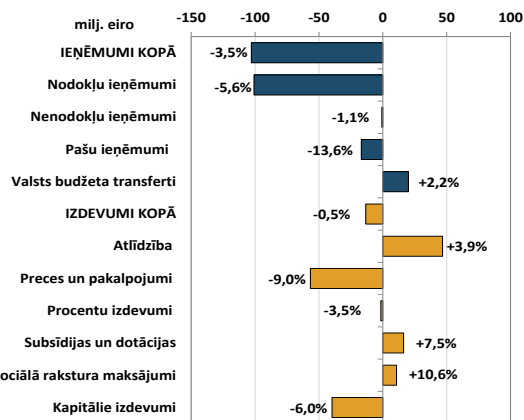
Speciālā budžeta izdevumu izmaiņas
 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, milj. eiro un %

2020. gadā valsts speciālajā budžetā bija 114,9 milj. eiro pārpalikums, kura apmērs salīdzinājumā ar 2019. gadu sarucis par 184,6 milj. eiro. Valsts speciālā budžeta ieņēmumi 2020. gada palielinājušies par 57,2 milj. eiro jeb 1,9% un izdevumi pieauguši par 241,9 milj. eiro jeb 8,8%.

Izdevumi vecuma pensijām speciālajā budžetā 2020. gadā veidoja 2078,6 milj. eiro, pieauga par 138,8 milj. eiro jeb 7,2%. Augstāki izdevumi vecuma pensijām skaidrojami ar veiktajām pensiju indeksācijām 2019. un 2020. gada oktobrī. Izdevumi pārējiem pabalstiem 2020. gadā palielinājās par 88,7 milj. eiro jeb 15,6%, kas saistīts ar nozīmīgu pieaugumu izdevumos bezdarbnieku un slimības pabalstiem.

Bezdarbnieku pabalsti, kas tika maksāti gan no valsts speciālā budžeta, gan atsevišķos mēnešos no valsts pamatbudžeta, 2020. gadā bija par 43,4 milj. eiro jeb 32,9% augstāki kā 2019. gadā. Atbilstoši Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) datiem 2020. gadā par 31,2% pieaudzis bezdarbnieka pabalsta saņēmēju skaits, vidēji no 32,5 tūkstošiem mēnesī 2019. gadā līdz 42,6 tūkstošiem mēnesī 2020. gadā. Reģistrētais bezdarba līmenis saskaņā ar Nodarbinātības valsts aģentūras datiem decembrī bija 7,7% apmērā un, salīdzinot ar novembri, šis rādītājs pieauga par 0,3 procentpunktiem.

Izdevumi slimības pabalstiem valsts speciālajā budžetā 2020. gadā veidoja 242,5 milj. eiro, kas ir par 42,2 milj. eiro jeb 21,1% vairāk kā 2019. gadā. VSAA dati arī norāda uz slimības pabalstu saņēmēju skaita pieaugumu par 5,8%, vidēji no 35,5 tūkstošiem mēnesī 2019. gadā līdz 37,6 tūkstošiem mēnesī 2020. gadā. Vienlaikus vēl straujāk pieaug apmaksāto dienu skaits uz vienu slimošanas gadījumu, norādot uz ilgāku slimošanu.

Pašvaldību budžeta ieņēmumu un izdevumu izmaiņas
 2020. gadā, salīdzinot ar 2019. gadu, milj. eiro un %

Atbilstoši Valsts kases datiem 2020. gadā pašvaldību budžetā bija deficīts 39,4 milj. eiro apmērā, pretēji 2019. gadam, kad tas noslēdzās ar 50,2 miljonu eiro pārpalikumu. Lai arī 2020. gadā pašvaldību budžetā iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) ieņēmumi ir bijuši augstāki kā plānots, taču krietni zemāki salīdzinājumā ar 2019. gadu, kas arī ir galvenais iemesls deficītam pašvaldību budžetā. Pašvaldību konsolidētā budžeta ieņēmumi 2020. gadā veidoja 2818,3 milj. eiro, kas ir par 102,9 milj. eiro jeb 3,5% mazāk kā 2019. gadā.

Ieņēmumu samazinājumu ietekmēja IIN ieņēmumu kritums pašvaldību budžetā par 84,0 milj. eiro jeb 5,5% un ieņēmumu no maksas pakalpojumiem kritums par 16,9 milj. eiro jeb 13,6%. IIN samazinājumu ietekmēja galvenokārt augstā IIN ieņēmumu bāze 2019. gadā UIN nodokļu reformas dēļ, kuras ietekme kopš šā gada marta vairs nav vērojama, kā arī plānotā IIN atvieglojumu celšana ar 2020. gada 1. janvāri, un valdības pieņemtie lēmumi par nodokļa termiņa pagarinājumiem un avansa maksājumu atcelšanu nodokļu maksātāju atbalstam Covid-19 ietekmē.

Konsolidētā pašvaldību budžeta izdevumu līmenis 2020. gadā samazinājies par 13,4 milj. eiro jeb 0,5% pret 2019. gadu, veidojot 2857,7 milj. eiro. Kritums skaidrojams ar ēdināšanas izdevumu samazinājumu valsts un pašvaldību aprūpē esošo personu uzturēšanai, kā arī komandējumu un darba braucieniem, transporta pakalpojumiem iestāžu vajadzībām, degvielai, izdevumiem par siltumenerģiju, tai skaitā apkuri, kurināmā krājumiem, materiāliem un energoresursiem.

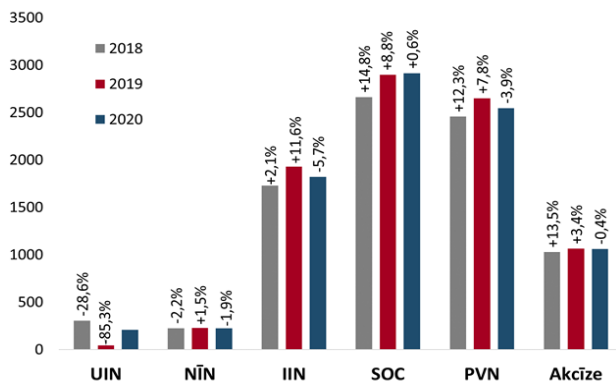
Kapitālie izdevumi pašvaldību budžetā samazinājušies par 39,8 milj. eiro jeb 6,0% pret 2019. gadu, veidojot 625,6 milj. eiro. Izdevumu sarakumu pamatā noteica kapitālo ieguldījumu samazinājums fondu projektiem, kas ir skaidrojams ar 2014. – 2020. gada investīciju cikla noslēgšanos.

Atsevišķās izdevumu pozīcijās 2020. gadā bija vērojams pieaugums, tai skaitā izdevumi atlīdzībai, subsīdijas un dotācijas, kā arī sociālā rakstura maksājumi. Izdevumi atlīdzībai pieauguši par 46,8 milj. eiro jeb 3,9%, tostarp pieaugot izdevumiem pedagogu atlīdzībai. Pieaudzis arī izdevumu apjoms subsīdijām un dotācijām par 16,2 milj. eiro jeb 7,5% pamatā pašvaldību komersantiem un sabiedriskā transporta pakalpojumu sniedzējiem. Savukārt, sociāla rakstura izdevumi pieauguši par 10,8 milj. eiro jeb 10,6%, kas skaidrojams ar izdevumu pieaugumu brīvprātīgo iniciatīvu izpildei, samaksai par ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas institūciju sniegtajiem pakalpojumiem un citiem sociālajiem pakalpojumiem.

	Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi			Nodokļi	
	2019.gada izpilde, milj. eiro	2020. gada izpilde, milj. eiro	2020./2019.g. izmaiņas, milj. eiro	2020./2019.g. izmaiņas, (%)	2020.gada izpilde no perioda plāna (%)
Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi	9057,3	9006,5	-50,8	-0,6%	93,0%
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	2895,7	2913,2	17,5	0,6%	95,2%
Valsts pamatbudžetā (1% veselībai)	100,0	97,3	-2,7	-2,7%	95,8%
Valsts speciālajā budžetā	2795,0	2815,9	20,9	0,7%	95,2%
Pievienotās vērtības nodoklis	2648,3	2544,7	-103,7	-3,9%	88,2%
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	1929,6	1819,7	-110,0	-5,7%	103,5%
Valsts pamatbudžetā	389,2	363,3	-25,9	-6,7%	103,3%
Pašvaldību pamatbudžetā	1540,4	1456,4	-84,0	-5,5%	103,5%
Akcīzes nodoklis	1064,1	1059,7	-4,4	-0,4%	88,1%
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	44,8	207,5	162,7	-	79,5%
Nekustamā īpašuma nodoklis	226,4	222,2	-4,3	-1,9%	94,3%
<i>Informatīvi:</i>					
Sociālās apdrošināšanas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā	590,9	569,9	-21,0	-3,6%	97,6%

**Kopbudžeta nodokļu ieņēmumu izmaiņas
2020.gadā, milj. eiro un % pret iepriekšējo gadu**

Kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2020. gadā 9006,5 milj. eiro apmērā bija par 50,8 milj. eiro jeb 0,6% mazāki nekā 2019. gadā. Valsts Kases dati liecina par kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāna izpildi 93% apmērā jeb par 675,4 milj. eiro mazākiem ieņēmumiem nekā plānots. Plānoto ieņēmumu kritums skaidrojams ar ieviestajiem pasākumiem COVID-19 izplatības ierobežošanai, liekot atsevišķām nodokļu maksātāju grupām būtiski ierobežot vai pilnībā apturēt savu saimniecisko darbību.

Lielāko kopbudžeta nodokļu ieņēmumu kritumu jeb pusi no plāna neizpildes veido PVN ieņēmumu kritums, 2020.gadā iekasējot par 340 milj.eiro jeb 11,8% mazāk nekā plānots 2020.gadā un par 103,7 milj.eiro jeb 3,9% mazāk nekā 2019.gadā. PVN ieņēmumus ievērojami ietekmēja straujais iemaksu kritums 2020.gada martā, ko nespēja kompensēt kopš jūlija vērojams iemaksu pieaugums. Lielākais PVN ieņēmumu samazinājums bijis būvniecības nozarē, kas saistīts ar PVN atmaksu pieaugumu dēļ reversās PVN maksāšanas kārtības atcelšanas būvmateriāliem no 2020.gada 1.janvāra. Tāpat ieņēmumu kritums vērojams nekustamo īpašumu, kā arī izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarēs.

Otru lielāko pozīciju plāna neizpildē veido valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas (VSAOI), kas iekasētas 95,2% apmērā jeb par 145,2 milj.euro mazāk nekā plānots 2020.gadā. Arī te kā galveno iemeslu ieņēmumu samazinājumam jāmin ieviestie pasākumi COVID-19 izplatības ierobežošanai sākot ar 2020. gada martu, kas atsevišķu nozaru nodokļu maksātājiem būtiski ierobežoja saimniecisko darbību. Lielākais ieņēmumu samazinājums vērojams transporta un uzglabāšanas nozarē, kā arī izmitināšanas un ēdināšanas pakalpojumu nozarē. Taču, neskatoties uz nodarbināto skaita samazināšanos un augstāku bezdarbu 2020.gadā, VSAOI faktiski bijušas 2019. gada līmenī, kas saistāms ar augstāku kā iepriekšējā gadā vidējo darba samaksu valstī.

Savukārt, IIN ieņēmumi 2020.gadā samazinājās par 110,0 milj. eiro jeb 5,7%, salīdzinot ar 2019.gadu. Ienākumu sarukums jau tika plānots, ņemot vērā IIN neapliekamā minimuma celšanu nodarbinātajiem un pensionāriem, kā arī 2020. gadā pieauguši atvieglojumi par apgādībā esošām personām, attiecīgi samazinot ar IIN apliekamo bāzi. Tāpat ir būtiski samazinājušies ieņēmumi no dividendēm. Jāatzīmē, ka darbaspēka nodokļi no dīkstāves pabalstiem netika ieturēti.

Trešā lielākā plānoto ieņēmumu neizpilde vērojama akcīzes nodokļa ieņēmumos, kas 2020. gadā 1059,7 milj. eiro apmērā bija par 143,7 milj. eiro jeb 11,9% mazāk kā plānots un par 4,4 milj. eiro jeb 0,4% mazāk, salīdzinot ar 2019.gadu. Ieņēmumi samazinājušies visās preču grupās, izņemot naftas produktus un pārējās akcīzes preces (kafija, bezalkoholiskie dzērieni). Lielākais samazinājums pret pērnā gadu vērojams ieņēmumos no alkoholiskajiem dzērieniem par 9,6 milj. eiro jeb 4,8%, ko būtiski ietekmējuši Covid-19 izplatības dēļ ieviestie atpūtas, izklaides, tūrisma un socializēšanās ierobežojumi. Ieņēmumi no akcīzes nodokļa naftas produktiem salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājušies par 16,3 milj. eiro jeb 3,0 %. Taču jāatzīmē, ka 2020.gadā plānotais ieņēmumu apjoms izpildīts vien par 88% apmērā jeb par 75,7 milj.eiro mazāk. Tas skaidrojams ar degvielas realizācijas apjomu samazinājumu, ko būtiski ietekmēja valstī izsludinātais ārkārtas stāvoklis un attiecīgi patēriņa samazināšanās vairākās tautsaimniecības nozarēs.

UIN ieņēmumi 2020. gadā, palielinoties sadalītās peļņas apmēram, pieauguši par 162,7 milj. eiro, salīdzinot ar pērnā gadu, taču plāns izpildīts vien 79,5% apmērā jeb par 53,6 milj. eiro mazāk, ko būtiski ietekmēja nodokļa ieņēmumu plāna neizpilde maijā, kad, izvērtējot iesniedzamo uzņēmumu gada pārskatu rezultātus, nodokļu maksātāji veic peļņas sadali. Iespējams, ekonomiskās situācijas dēļ, daļa nodokļu maksātāju peļņas sadali atlikuši uz nenoteiktu laiku.

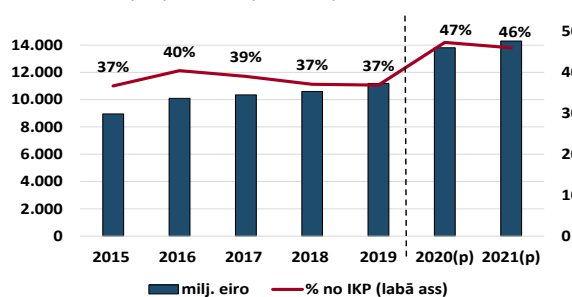
Vispārējās valdības parāds

Saskaņā ar Eurostat datiem sākot ar 2016.gadu vispārējās valdības parāda īpatsvars iekšzemes kopproduktā samazinājās un 2019.gada beigās parāds sasniedza 11,2 mljrd. eiro jeb 37% no IKP. 2020. gadā, ņemot vērā ievērojamo aizņemšanās apjomu pieaugumu, ko izraisīja Covid-19 uzliesmojuma seku mazināšanai un ekonomikas atbalstam plānoto pasākumu finansēšanas nepieciešamība, sagaidāms, ka vispārējās valdības parāds pieaugs līdz 47% no IKP.

2021.gada 25.janvārī Japānas kredītreitingu aģentūra R&I saglabāja Latvijas kredītreitingu "A" līmeni un stabilu nākotnes novērtējumu.

Atbilstoši R&I novērtējumam - pandēmija nav ietekmējusi ekonomikas izaugsmes potenciālu. Latvijas ekonomika 2021.gadā varētu nedaudz pieaugt, bet, pateicoties Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisma pieejamiem līdzekļiem un apjomīgu investīciju projektu īstenošanai, straujāku ekonomikas izaugsmi varētu sagaidīt, sākot ar 2022.gadu.

Vispārējās valdības parāds, milj. eiro un % no IKP

Pēc Eiropas kontu sistēmas (EKS) metodoloģijas

Dati: Valsts kase, Eurostat, Finanšu ministrija, Latvijas Vispārējās valdības budžeta plāna projekts 2021.gadam